

Beantwoording raadvragen vanuit gemeente Bernheze (d.d. 24-06-2026)

Inleiding (tekst ontvangen vanuit gemeente Bernheze)

De wethouder vertegenwoordigt onze gemeente in het Algemeen Bestuur van de ODBN en treedt op als belangenbehartiger van onze inwoners. Als mede-bekostiger en opdrachtgever kunnen en mogen wij geconstateerde rechtmatigheidsfouten en miljoeneninvesteringen zonder businesscase niet zomaar passeren. Stilzitten betekent dat wij als raad onze controlerende taak verwaarlozen en de lastenstijging blindelings accepteren. Centrumrechts Bernheze overweegt serieus om een negatieve zienswijze af te geven op de begroting van de ODBN zolang deze cruciale zaken onduidelijk blijven. Om dit te voorkomen, vragen wij om een krachtige actie van de wethouder.

Punt 3 uit bijlage 6 uit de stukken toegevoegd op iBabs bij de commissievergadering Ruimte en Leefbaarheid van 18-06-2026, het advies van het adoptiepanel over de jaarstukken 2025, stelt dat een investering van 2,75 miljoen euro nodig is om robotisering en AI toe te passen. De functionaliteiten waarop de dienst dit wil inzetten, namelijk het uitlezen van vergunningen, lijkt ons inziens al prima gedaan te kunnen worden door een AI-agent binnen een bestaand platform zoals Copilot.

Ditzelfde adoptiepanel geeft in het deel over adviezen en overwegingen aan dat businesscases voor de investering ontbreken, waardoor de inhoudelijke noodzaak en meerwaarde niet te beoordelen vallen. Tegelijkertijd verwacht de ODBN wel dat de gemeente Bernheze en haar inwoners hiervoor de portemonnee trekken.

Een volgend opvallend punt betreft de bijgestelde rentebaten voor 2027. Waar de dienst in 2025 nog € 512.000 aan rente realiseerde, is dit bedrag voor 2027 bijgesteld naar € 169.000. Het panel kwalificeert deze berekening vanuit de ODBN als té voorzichtig.

Dan de rechtmatigheid. Het ICT-contract voor Centric Leefomgeving kostte in 2025 € 183.623. De totale waarde over vier jaar overschrijdt de drempel waarop een Europese aanbesteding verplicht is. Het bewijs hiervoor is terug te vinden in het Accountantsverslag van Flynth over de controle van 2025. Door het ontbreken van de juiste documentatie kon de accountant de rechtmatigheid van deze uitgaven niet aantonen.

Tot slot het financiële aspect voor onze eigen begroting. Het concept-raadsbesluit geeft te kennen dat de gemeente Bernheze in 2027 opdraait voor een lastenstijging van € 181.063. Tegelijkertijd wordt beweerd dat de investering in robotisering en AI grote efficiëntievoordelen oplevert. Wanneer kunnen wij deze € 181.063 dan terugverwachten? Als deze operatie uiteindelijk leidt tot een efficiëntieslag, hoort deze oplossing zich op termijn ruimschoots terug te verdienen. Dan is het niet meer dan fair dat de gemeente haar geld op termijn terugziet vanuit de ODBN.

Over bovenstaande heeft Centrumrechts Bernheze de volgende vragen gesteld in de commissievergadering Ruimte en Leefbaarheid van 18-06-2026 en dient zij op verzoek van de wethouder de vragen schriftelijk in voor eveneens een schriftelijke beantwoording.

1. Kan de ODBN verklaren waarom deze hoge kosten ontstaan?

De in het advies genoemde € 2,75 miljoen betreft geen afzonderlijke investering in AI, maar een samenhangend pakket aan projecten die voortkomen uit de strategische visie op de bedrijfsvoering en de uitvoering van de UHS.

Het gaat daarbij om:

- Doorontwikkeling AI-toepassing vergunningen.
- Inrichting pre-depot (informatiehuishouding), betreft de vervanging van het huidige verouderde DMS voor een toekomstbestendig systeem waardoor er meer mogelijkheden zijn.
- Aanbesteding VTH-systeem, in verband met aflopend contract moet er een nieuwe aanbesteding gedaan worden.
- Robotisering van processen, deze zijn zichtbaar in het teruglopende aantal uren voor intake en verzending.
- Doorontwikkeling informatieveiligheid en privacy

Van belang is dat deze onderdelen niet los van elkaar kunnen worden gerealiseerd en deels voortkomen uit wettelijke verplichtingen (o.a. archiefwet, privacy en aanbestedingsrecht).

- € 1.064.100 uit reguliere middelen, het gaat hierbij vooral om inzet van mensen gedekt vanuit de bedrijfsvoeringsbegroting.
- € 322.600 uit het projectbudget voor AI & RPA.
- € 397.500 voor de vervanging van het HRM- & Financiële systeem.
- € 970.000 incidenteel, gedekt uit het voordeel van de jaarrekening 2025.

Daarmee wordt een aanzienlijk deel binnen bestaande kaders en eerdere besluitvorming opgevangen.

De kwalificatie “hoge kosten” is een subjectieve kwalificatie, maar doet geen recht aan het feit dat:

- het een meerjarig en integraal programma betreft;
- een belangrijk deel wettelijk of vervanging gedreven is;
- en AI slechts één onderdeel vormt binnen het geheel.

Deze investering moet daarom primair worden gezien als een structurele versterking van de informatievoorziening en bedrijfsvoering, noodzakelijk om de uitvoering van de taken toekomstbestendig te organiseren.

2. **Op welke wijze verwacht de ODBN robotisering en AI in te zetten voor efficiëntieverbeteringen?**

De inzet van AI en robotisering richt zich op ondersteuning van het primaire proces, met name bij vergunningverlening, toezicht en handhaving.

In de **Proof of Concept** is vastgesteld dat AI in staat is om vergunningen betrouwbaar en automatisch uit te lezen en te ontsluiten.

Dit leidt concreet tot:

- **Snellere toegang tot informatie**
Vergunningsinformatie van een locatie wordt centraal beschikbaar, waardoor het doorzoeken van meerdere systemen niet meer nodig is.
- **Aanzienlijke tijdsbesparing**
De huidige zoektijd van gemiddeld circa 1,5 uur per zaak kan sterk worden gereduceerd.
- **Automatisch inzicht in de vigerende situatie**
In de doorontwikkeling kan het model direct de actuele vergunningssituatie afleiden.
- **Betere datagedreven sturing**
Vergunning informatie wordt digitaal beschikbaar voor analyses, risicogericht toezicht en actualisatie.

Daarnaast wordt robotisering (RPA) ingezet voor:

- Het automatiseren van repetitieve administratieve processen
- Verbetering van datakwaliteit en vermindering van handmatige handelingen

Deze toepassingen zijn onderdeel van een bredere beweging naar datagedreven werken en procesautomatisering, zoals vastgelegd in de strategische visie en de UHS.

De efficiëntiewinst zit daarmee niet in één afzonderlijke toepassing, maar in het structureel ondersteunen en versnellen van het primaire proces.

Nadere duiding:

De suggestie dat een generieke oplossing, zoals een AI-agent binnen een bestaand platform, deze functionaliteiten zelfstandig zou kunnen leveren, doet geen recht aan de complexiteit van de opgave.

De beoogde toepassing vraagt namelijk om:

- een juridisch verantwoorde en gecontroleerde databasis (privacy, archiefwet);
- integratie met meerdere bronsystemen en werkprocessen;
- borging van informatiebeveiliging en datakwaliteit;
- en een schaalbare en duurzame inrichting voor toekomstig gebruik.

Dergelijke randvoorwaarden maken dat het vraagstuk wezenlijk breder is dan de inzet van een afzonderlijke tool. Het gaat om het inrichten van een betrouwbare informatievoorziening, waarbinnen AI-toepassingen verantwoord en effectief kunnen functioneren.

3. Hoe verloopt de monitoring van deze resultaten?

De monitoring van de resultaten vindt plaats via de reguliere planning- en control-cyclus en wordt aangevuld met datagedreven sturing.

Concreet betekent dit:

- De resultaten worden meegenomen in de reguliere rapportages, zoals de begroting, bestuursrapportages en jaarstukken. Daarmee wordt het bestuur periodiek geïnformeerd over voortgang, effecten en eventuele bijsturing.
- De ontsloten vergunninginformatie wordt gebruikt voor sturing via dashboards. In de Proof of Concept is al een eerste BI-dashboard ontwikkeld dat laat zien hoe deze informatie kan worden vertaald naar managementinformatie.
- Deze inzichten worden toegevoegd aan de bestaande Power BI-sturingsdashboards, zodat prestaties, doorlooptijden en inzet integraal gevolgd kunnen worden.
- Bij verdere doorontwikkeling wordt toegewerkt naar een realtime termijnbewakingsdashboard voor vergunningen, waarmee ook deelnemers direct inzicht kunnen krijgen in voortgang en doorlooptijden.

De monitoring ontwikkelt zich daarmee van periodieke rapportage naar een combinatie van rapportages en actuele sturingsinformatie, waarbij zowel de organisatie als de deelnemers beter en eerder inzicht krijgen in resultaten en prestaties.

4. Welke concrete voordelen merken de inwoners van Bernheze van deze dure implementatie?

De voordelen voor inwoners manifesteren zich primair in de snelheid en kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening en toezicht.

Op dit moment besteden medewerkers gemiddeld circa anderhalf uur per dossier aan het handmatig terugzoeken van historische vergunningen. Door deze informatie direct en integraal beschikbaar te maken, vervalt dit grotendeels. Dit leidt tot snellere behandeling van aanvragen en meldingen en daarmee kortere doorlooptijden voor initiatiefnemers.

Ook in het toezicht is het effect direct. Door vergunninginformatie digitaal en analyseerbaar te maken, kan toezicht gericht worden ingezet op locaties waar risico's het grootst zijn. Dit leidt tot snellere signalering en aanpak van overlastsituaties en tot een effectievere bescherming van de leefomgeving.

Een belangrijk onderdeel is de efficiëntiewinst. Het vervallen van repetitieve zoek- en administratieve werkzaamheden levert structureel capaciteit op. Deze wordt niet ingezet voor afbouw, maar voor versterking van de uitvoering. Dit betekent meer tijd voor complexe dossiers, betere voorbereiding van toezicht en gerichtere inzet op maatschappelijke opgaven. Daarmee wordt de kwaliteit van de dienstverlening verhoogd zonder dat structureel extra capaciteit nodig is.

Tot slot wordt gewerkt aan transparantie in de uitvoering. Deze richt zich primair op initiatiefnemers en deelnemende gemeenten, onder andere via inzicht in voortgang en doorlooptijden van vergunningen. Dit vergroot de voorspelbaarheid van processen en de uitlegbaarheid van besluiten.

De hiermee bereikte verbeteringen in snelheid, kwaliteit en effectiviteit zijn de concrete opbrengst van de investering. Dat maakt dat het effect voor inwoners vooral zichtbaar wordt in de uitvoering van de dienstverlening en niet in een afzonderlijke, op zichzelf staande voorziening.

5. Op welke manier kunnen wij kennisnemen van het businessplan dat aan deze investering ten grondslag ligt?

Alle onderliggende stukken zijn openbaar toegankelijk te vinden op de website van de ODBN.

6. Welke structurele kosten vloeien voort uit deze digitalisering, naast de genoemde incidentele kosten?

De nieuwe applicaties zelf brengen structurele lasten met zich mee die gedekt worden uit reeds bestaande middelen. Het betreft hier namelijk steeds de vervanging van bestaande applicaties. Met deze structurele kosten is in de ontwerpbegroting 2027 rekening gehouden.

7. Is de wethouder het met CRB eens dat al deze vragen een duidelijk antwoord vergen voordat de omgevingsdienst gemeenschapsgeld in een dergelijk project investeert?

De antwoorden op vragen 1 t/m 6 geven inzicht in nut en noodzaak van de investering in het samenhangende pakket aan projecten.

Rentebaten

1. Wat is de hoofdreden om de rentebaten voor 2027 ten opzichte van 2025 met ruim € 300.000 te verlagen?

De hoofdreden in het verlagen van de rentebaten ligt in het feit dat het rentepercentage tussen begin 2025 en het opstellen van de ontwerpbegroting 2027 verlaagd is.

Voor het ramen van de rente voor de begroting gaat de ODBN uit van de volgende rekenregel:

Het saldo van de schatkist op het peilmoment wordt vermenigvuldigd met het op dat moment geldende rentepercentage, waarbij vervolgens een voorzichtigheidsmarge van 1 procentpunt in mindering wordt gebracht. Als peilmoment wordt 1 januari van het jaar gehanteerd waarin de begroting wordt opgesteld. Aangezien de ontwerpbegroting 2027 in 2026 is opgesteld, geldt 1 januari 2026 als peildatum.

In 2025 was het rentepercentage aan het begin van het jaar hoog met ruim 2,92%. Dit rentepercentage is gedurende 2025 gestaag gedaald naar 1,92% op 1 januari 2026 (peilmoment voor de begroting 2027). Dit maakt dat in 2025 de rentebaten hoger waren dan waar nu voor 2027 mee gerekend is.

Belangrijk om hierbij te noteren is wél dat bovenstaande rekenregel ook gebruikt is bij het opstellen van de begroting 2025. De begroting 2025 is de eerste begroting waarin met de rekenregel gewerkt werd. Voor de begroting 2025 is gewerkt met het peilmoment van 1 januari 2024. Op dit peilmoment was het geldende rentepercentage 3,88%. In de begroting is daarom gerekend met 2,88% (3,88% - 1% voorzichtigheid). Gedurende 2024 én 2025 is het rentepercentage echter gestaag gedaald. Dit heeft in de jaarrekening 2025 geleid tot een nadeel in de rentebaten van 50.000 euro. Dit nadeel is ook in de jaarrekening toegelicht.

Het voorspellen van de rente over de langere termijn is zeer lastig, zelfs grote banken en financiële instellingen doen daar geen tot beperkt uitspraken over. Het hanteren van een

standaard en voorspelbare rekenregel geeft daarmee in ieder geval elke keer een consistente en meest voorspelbare lijn. Het hanteren van de 1% voorzichtigheidsprincipe geeft de mogelijkheid tot het opvangen van neerwaartse bijstellingen van de rente.

Rechtmatigheid

1. *Waarom is dit omvangrijke ICT-contract niet Europees aanbesteed, hoewel de totale waarde over vier jaar de wettelijke drempels overschrijdt?*

Op dit moment ontbreekt de documentatie om vast te stellen of dit contract destijds, bij oprichting van de ODBN, al dan niet Europees is aanbesteed. Dit heeft geleid tot de onzekerheid rondom de rechtmatigheid van het contract. En deze onzekerheid is vermeld in de jaarrekening 2025.

2. *Hoe verklaart het bestuur dat de realisatie in 2025 met € 183.623 fors hoger uitviel dan de oorspronkelijke contractwaarde van € 127.000, en op welke manier beheerst men deze kostenoverschrijding?*

De genoemde € 127.000 betreft de contractwaarde zoals de accountant deze vernoemd heeft in het accountantsverslag. Dit is de contractwaarde van een eerdere peildatum. De daadwerkelijke realisatie op dit contract bedroeg in 2025 € 183.623 zoals vermeld in de jaarstukken 2025.

De kostenstijging heeft te maken met het feit dat het oorspronkelijke systeem aangevuld is met een aantal aanvullende modules die het werken met het systeem makkelijker en efficiënter maken. Ook hebben de indexeringen van de licentiekosten de totale kosten de afgelopen jaren aanzienlijk verhoogd.

3. *Welke concrete stappen onderneemt het bestuur om de ontbrekende documentatie rondom de rechtmatigheid van deze uitgaven alsnog aan te leveren?*

Ten tijde van onze eigen spendanalyse én de accountantscontrole op de jaarrekening 2025 is alles op alles gezet om de juiste stukken uit het verleden boven tafel te krijgen. Uit de gevonden stukken is echter onvoldoende zekerheid gekomen om de stellige conclusie te trekken dat de aanbesteding destijds rechtmatig doorlopen is. In overleg met de accountant is daarom de bewoording gekozen voor onduidelijkheid over de rechtmatigheid en zijn de uitgaven in rechtmatigheidsverantwoording meegenomen. Het totaal van deze verantwoording blijft binnen de gestelde kaders door het Algemeen Bestuur. Daarmee is de conclusie terecht dat de ODBN rechtmatig gehandeld heeft over het jaar 2025.

4. *Het advies van het adoptiepanel kondigt een nieuwe aanbesteding aan van het VTH-systeem. Garandeert het bestuur dat deze aanbesteding wél volledig volgens de Europese richtlijnen verloopt, en welke lessen zijn getrokken uit de fouten met Centric?*

Ja, een nieuwe aanbesteding zal zeker via de geldende wet- en regelgeving doorlopen worden. Hiervoor is ook de inkoopexpertise van de BIZOB ingeschakeld.

We hebben er alles aan gedaan om aantoonbaar te maken dat het destijds afgesloten contract op een rechtmatige manier tot stand is gekomen. Zolang er geen nieuw contract afgesloten is, blijft de huidige onduidelijkheid met betrekking tot de rechtmatigheid van dit contract bestaan.

Eigen begroting

1. Welke afspraken voorzien in de genoemde teruggave, en mochten deze nog ontbreken, is de wethouder dan bereid om deze harde afspraken te gaan maken?

We herkennen de kostenstijging van € 181.000 niet op basis van onze ontwerpbegroting 2027. De opgenomen bijdrage voor gemeente Bernheze in de ontwerpbegroting 2027 ten opzichte van de vastgestelde begroting 2026, stijgt met circa € 70.000. Dit verschil wordt veroorzaakt door een ander urenombang in de werkprogramma's van onze gemeente en de indexering voor prijzen en lonen in de ontwerpbegroting van de ODBN.

Algemene noot: Alle onderliggende stukken zijn openbaar toegankelijk te vinden op de website van de ODBN.